

Sygn. akt I ACa 854/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz
Sędziowie :	SA Joanna Skwara-Kałwa (spr.) SO del. Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 24 stycznia 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. J.

przeciwko B. J., I. W., A. O., A. H.

i Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w D.

przy udziale Prokuratora Apelacyjnego w K.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 24 lipca 2012 r., sygn. akt I C 812/11

1) oddala apelację;

2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 2000 (dwa tysiące) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 854/12

UZASADNIENIE

Powód A. J. wniósł o ustalenie nieistnienia i o ustalenie nieważności postanowienia z dnia 7 kwietnia 1992 roku, w sprawie Sądu Rejonowego w D. sygn. akt I 2 Ns141/92 podnosząc, że zostało ono wydane niezgodnie z prawem.

Pozwany Skarb Państwa - Prezes Sądu Rejonowego w D. wniósł o oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami procesu, zarzucając brak legitymacji biernej po jego stronie oraz podnosząc, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny, natomiast powództwo o ustalenie nieistnienia orzeczenia jest niedopuszczalne.

Pozwana I. W. wniosła o oddalenie powództwa, pozwany B. J. podniósł, że pozew jest bezzasadny a pozwane A. O. i A. H., nie złożyły odpowiedzi na pozew, ani nie stawiły się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w K., który wstąpił do postępowania, na zasadzie art. 60 § 1 k.p.c., na rozprawie w dniu 10 lipca 2012 roku wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc że na gruncie obowiązujących przepisów żądanie powoda nie może się ostać, powód nie wykazał interesu prawnego ani nie przytoczył okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo z tym, że w stosunku do pozwanych B. J., A. O. i A. H. wyrokiem zaoczny i nie obciążył powoda kosztami procesu.

Wyrok ten Sąd Okręgowy oparł na następujących istotnych ustaleniach:

Postanowieniem z dnia 7 kwietnia 1992 roku wydanym w sprawie o sygn. I 2 Ns 141/92 Sąd Rejonowy w D., uwzględnił wniosek I. W. orzekając, że H. J. stała się z mocy prawa przez posiadanie samoistne, z dniem 4 listopada 1971 roku, właścicielką nieruchomości rolnych, położonych w S., szczegółowo opisanych w postanowieniu. Jednym z uczestników postępowania był A. J..

Sąd Rejonowy w D. postanowieniem z dnia 16 maja 2012 r. w sprawie sygn. akt I1 Ns 461/12, odrzucił wniosek K. J. o uchylenie powyższego postanowienia.

Mając na uwadze te ustalenia wskazał Sąd Okręgowy, że zgodnie, z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nie istnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny natomiast powód domagał się ustalenia nieistnienia i ustalenia nieważności postanowienia z dnia 7 kwietnia 1992 roku Sądu Rejonowego D. sygn. akt I 2 Ns 141/92 a takie żądanie jest oczywiście bezzasadne. Zdaniem Sądu Okręgowego, zgodnie z powołanym przepisem art. 189 k.p.c. można jedynie żądać ustalenia istnienia lub nie istnienia stosunku prawnego lub prawa, a nie orzeczenia sądowego, natomiast przewidziana w art. 58 k.c. konstrukcja nieważności czynności prawnych, nie odnosi się do orzeczeń sądowych zaś podważenie nieprawidłowych orzeczeń sądowych może jedynie następować na drodze przewidzianych do tego instytucji o charakterze procesowym, przede wszystkim środków zaskarżenia a nie powództwa o ustalenie ich nieważności.

W apelacji od tego wyroku powód zaskarżył go w punkcie 1 i zarzucił:

- 1) nieważność postępowania z powodu „manipulacji przewodniczącego” oraz braku należytej reprezentacji przez prawnika ponieważ Sąd Okręgowy w Katowicach oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach oddaliły wniosek powoda o ustanowienie pełnomocnika z urzędu,
- 2) rażące naruszenie art. 189 k.p.c. poprzez utrzymywanie w mocy pięciu nieważnych postanowień Sądu Rejonowego w D. o sygn. Ns 561/90, I2 Ns 19/91, I2 Ns 141/92 i I2 Ns 610/92, których nieważność jest bezwzględna i które nie przerwały zasiedzenia powoda,
- 3) rażące naruszenie przepisów postępowania przez pominięcie zgłaszanych przez powoda wniosków dowodowych i tym samym błędne ustalenie stanu faktycznego.

Powołując się na te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i ustalenie stosunku prawnego na podstawie art. 189 k.p.c., prawa własności nieruchomości wszystkich

posiadaczy figurujących w postanowieniu z dnia 7 kwietnia 1992 r., wniósł też o rozpoznanie materiału dowodowego w całości.

W odpowiedzi na apelację pozwany Skarb Państwa Prezes Sądu Okręgowego w D. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna a podniesione w niej zarzuty nie mogą odnieść zamierzonego skutku.

W pierwszej kolejności odnieść się należy do podniesionego w apelacji zarzutu nieważności postępowania, jako najdalej idącego. Skarżący wiąże ten zarzut z okolicznością, iż nie był on w procesie reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika bowiem Sądy obu instancji oddaliły jego wnioski o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Zarzut ten uznać trzeba za chybiony. Faktem jest, że Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 15 grudnia 2011 r. oddalił wniosek powoda o ustanowienie mu pełnomocnika z urzędu, powód to postanowienie zaskarżył a Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowieniem z dnia 23 lutego 2012 r. oddalił wniesione przez powoda zażalenie. Nie oznacza to jednak, że zachodzi przyczyna nieważności o jakiej mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., to jest pozbawienie powoda możliwości obrony swych praw. Odmowa uwzględnienia przez sąd wniosku strony o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego nie może bowiem być oceniana, jako powodująca nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 stycznia 2009 r., IV CZ 106/08).

Nie są też trafne pozostałe zgłoszone przez apelującego zarzuty.

Istotne w sprawie okoliczności pozostawały bezsporne pomiędzy stronami, w szczególności bezspornym było, że prawomocnym postanowieniem z dnia 7 kwietnia 1992 r. Sąd Rejonowy w D. w sprawie o sygn. akt I 2 Ns 141/92 stwierdził, że H. J. stała się z mocy prawa poprzez posiadanie samoistne z dniem 4 listopada 1971 r. właścicielką nieruchomości rolnych położonych w S. o powierzchni łącznej 2,2329 ha i nie było też sporne, że powód był uczestnikiem postępowania w tej sprawie. Tym samym niesłusznie zarzuca skarżący poczynienie przez Sąd Okręgowy błędnych ustaleń faktycznych i pominięcie jego wniosków dowodowych (art. 227 k.p.c. i art. 229 k.p.c.). W szczególności w świetle treści wymienionego prawomocnego orzeczenia bezprzedmiotowe byłyby wnioski dowodowe powoda zmierzające do wykazania, że H. J. nie nabyła własności opisanych w powyższym postanowieniu nieruchomości a ich właścicielem jest powód, zauważyć jednak należy, że skarżący w zasadzie ograniczał się do twierdzeń w tym przedmiocie, nie formułując stosownych wniosków dowodowych.

W ramach wyżej wskazanego stanu faktycznego powództwo, które oparł skarżący na art. 189 k.p.c. nie zasługiwało na uwzględnienie, dlatego też prawidłowo uznał je Sąd Okręgowy za nieuzasadnione. Z treści wymienionego przepisu wynika jasno, że nie może on stanowić podstawy kwestionowania orzeczeń sądowych, które mogą być podważane jedynie w trybie określonym w stosownych przepisach prawa procesowego, w tym w drodze wnoszenia środków zaskarżenia. W oparciu o art. 189 k.p.c. powód może żądać jedynie ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny, nie może natomiast domagać się ustalenia nieistnienia orzeczenia sądowego. Zatem słusznie Sąd Okręgowy powództwo w rozpoznawanej sprawie oddalił, zaś podniesiony w apelacji zarzut naruszenia powołanego wyżej przepisu ocenić należało jako bezzasadny.

Skoro apelujący wskazuje, że domaga się nie tylko ustalenia nieistnienia orzeczenia, lecz także ustalenia jego nieważności to dodać trzeba, że również tak określone roszczenie nie mogło być uznane za zasadne, z uwagi na to, że art. 58 k.c., regulujący instytucję bezwzględnej nieważności czynności prawnej, nie odnosi się do orzeczeń sądowych a na jego podstawie można domagać się jedynie stwierdzenia nieważności czynności prawnych.

Odnosząc się do obszernych rozważań apelacji, w przedmiocie wadliwości postanowienia z dnia 7 kwietnia 1992 r., jak i innych postanowień Sądu Rejonowego w D. przez skarżącego wymienionych, uznać je należy za bezprzedmiotowe.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono po myśli art. 102 k.p.c., zasądzając od powoda jako strony przegrywającej na rzecz pozwanego Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa tylko część kosztów, a to 2 000 zł. W ocenie Sądu Apelacyjnego zachodziły w sprawie podstawy do zastosowania zasady słuszności z uwagi sytuację materialną powoda, która w toku procesu uzasadniała zwolnienie go od kosztów sądowych, a także ze względu na znaczną wysokość kosztów zastępstwa procesowego (według stawki minimalnej 7 200 zł). W sytuacji gdy powód ma stałe źródło dochodów w postaci emerytury w wysokości 2 142 zł netto część kosztów procesu winien on jednak zwrócić stronie pozwanej. Dlatego też orzeczono jak w punkcie 2 sentencji.